

Maatalouden asema EU:n ja Yhdysvaltain välisessä vapaakauppasopimuksessa

Ellen Huan-Niemi¹, Jyrki Niemi¹, Heini Toikkanen¹

¹ MTT Taloustutkimus, Latokartanonkaari 9, 00790 Helsinki, etunimi.sukunimi@mtt.fi

Tiivistelmä

Euroopan unioni (EU) ja Yhdysvallat ovat aloittaneet vastikään neuvottelut, joiden tavoitteena on vapaakauppasopimuksen solmiminen. Neuvoteltava sopimus loisi syntyessään maailman suurimman vapaakauppa-alueen. EU:n ja Yhdysvaltain taloudet muodostavat yhdessä noin puolet koko maailman bruttokansantuotteesta ja kattavat noin kolmanneksen globaaleista kauppavirroista. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan EU:n ja Yhdysvaltain maatalouskauppuksuhteita ja niihin liittyviä ongelmakysymyksiä vapaakauppaneuvotteluissa.

EU:n ja Yhdysvaltain maatalous- ja elintarvikepolitiikat eroavat toisistaan merkittävästi. Osapuolet suhtautuvat jyrkästi eri tavoin esimerkiksi naudanlihan hormonien käyttöön, sika- ja nautakarjan kasvun edistämiseen, lihan patogeenien vähentämistoimenpiteisiin, elintarvike-turvallisuusmääräyksiin, geenimuunneltujen kasvien viljelyyn, eläinten kloonaukseen sekä EU:n alkuperämaan merkintäjärjestelmään.

EU ja Yhdysvallat ovat kuitenkin historiallisesti tarjonneet toisilleen suuret ja merkittävät maataloustuotteiden vientimarkkinat. Viimeisen 20 vuoden aikana EU:n maataloustuotteiden Yhdysvaltain-viennin vuotuinen kokonaisarvo on kasvanut 4,2 miljardista eurosta (1992) peräti 15,0 miljardiin euroon (2012). Merkittävimpiin vientituoteryhmiin kuuluvat viinit ja oluet, kasviöljyt, erilaiset välipalat ja pikkusuolaiset, jalostetut hedelmät ja vihannekset sekä rehut. Yhdysvaltain maataloustuotteiden EU:n viennin vastaava kokonaisarvo on kasvanut 6,7 miljardista eurosta vuonna 1992 lähes 8,5 miljardiin euroon vuonna 2012. Merkittävimpiin vientituoteryhmiin kuuluvat pähkinät, soija, jalostetut hedelmät ja vihannekset sekä rehut.

Maatalouden tuontitulleista luopuminen ja markkinoille pääsyn helpottaminen mahdollistaisivat kauppavirtojen kasvun. Myös standardien ja sääntelyn yhdenmukaistaminen toisivat elintarvikeyrityksille Atlantin molemmin puolin monia etuja. EU:n maatalousala on kauppaneuvotteluiden suhteen kuitenkin puolustuskannalla, koska maatalous nähdään mahdollisena vapaakauppaneuvotteluiden häviäjänä. Yhdysvaltain maataloutta pidetään yleisesti hyvin kilpailukykyisenä, ja se on myös monessa suhteessa EU:n maataloutta tehokkaampi. EU:lle on siten tärkeä päästä sopimukseen herkistä maataloustuotteista, jotka voidaan jättää vapaakauppasopimuksen ulkopuolelle.

Kysymykset, jotka liittyvät terveys- ja kasvinuojelutoimiin ja niiden kauppavaikutuksiin, ovat luultavasti vapaakauppasopimuksen maataloutta koskevien neuvotteluiden vaikein osa. Sekä EU että Yhdysvallat ovat sitoutuneet Maailman kauppajärjestön WTO:n SPS-sopimukseen, jonka mukaan ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemistoimenpiteiden tulee olla puhtaasti tieteeseen perustuvia. EU:n politiikkaa ohjaa kuitenkin myös ns. ennalta varautumisen periaate. Yhdysvalloissa tämä periaate nähdään SPS-sopimuksen kanssa ristiriitaisena, ja sitä pidetään tekosyyinä rakentaa sellaisia kaupan esteitä, jotka eivät pohjautu tieteelliseen näyttöön. Tämä voi olla suurin kompastuskivi vapaakauppaneuvotteluissa.

Asiasanat

EU, Yhdysvallat, kauppapolitiikka, maatalous, vapaakauppasopimus, tullit, standardit.

Johdanto

Kansainvälisen kaupan sääntelyssä kuljetaan jälleen kohti perinteisiä kahdenvälisiä sopimuksia, joista neuvotellaan parhaillaan kiivaaseen tahtiin. Trendi heijastelee Maailman kauppajärjestön WTO:n ympärille rakentuneen monenvälisen neuvottelujärjestelmän ongelmia. Kahdenvälisyys on nousussa myös EU:n ulkosuhteissa, mikä on muuttanut unionin perinteistä monenvälisyyttä painottavaa linjaa (Tiilikainen 2013). Strategiset kumppanuudet ovat nousseet keskeiseksi konseptiksi, kun EU parhaillaan neuvottelee ulkosuhteista ja kahdenvälisistä kauppasopimuksista muun muassa Yhdysvaltojen, Japanin ja Intian kanssa. Kauppapolitiikan muuttuminen kohti kahdenvälisiä sopimuksia vaikuttaa myös maa- ja elintarviketalouden toimintaedellytyksiin (Fulponi ym. 2011).

EU ja Yhdysvallat aloittivat helmikuussa 2013 neuvottelut niin sanotusta transatlanttisesta kauppaa- ja investointikumppanuussopimuksesta (Transatlantic Trade and Investment Partnership Agreement, TTIP). Neuvotteltavan sopimuksen päämääränä on luoda uutta taloudellista kasvua maailman mittavimman kauppaa- ja investointisuhteen avulla. Se loisi syntyessään maailman suurimman vapaakauppaa-alueen, koska EU:n ja Yhdysvaltain taloudet muodostavat yhdessä noin puolet koko maailman bruttokansantuotteesta ja kattavat noin kolmanneksen globaaleista kauppavirroista (Akhtar ja Jones 2013, European Commission 2013).

Maatalouskaupan vapauttaminen on ennakkoon yksi vaikeimmista neuvottelukysymyksistä. EU:n ja Yhdysvaltain maatalous- ja elintarvikopolitiikat eroavat toisistaan merkittävästi ja niiden välillä on ollut viime vuosikymmenen aikana monia kauppapoliittisia kiistoja. Osapuolet suhtautuvat jyrkästi eri tavoin esimerkiksi naudanlihan hormonien käyttöön, sika- ja nautakarjan kasvun edistämiseen, lihan patogeenien vähentämistoimenpiteisiin, elintarviketurvallisuusmääräyksiin, geenimuunneltujen kasvien viljelyyn, eläinten kloonaukseen sekä EU:n alkuperämaan merkintäjärjestelmään.

Tämän artikkelin tavoitteena on tarkastella EU:n ja Yhdysvaltain maatalouskauppasuhteita ja niihin liittyviä ongelmakysymyksiä vapaakauppaneuvotteluissa. Artikkelin ensimmäisessä luvussa perehdytään EU:n ja Yhdysvaltain sekä Suomen ja Yhdysvaltain välisiin maatalous- ja elintarvikekauppavirtoihin. Toisessa luvussa syvennyttään EU:n ja Yhdysvaltojen harjoittamaan maatalous- ja maatalouskauppapolitiikkaan ja kolmannessa luvussa paneudutaan osapuolten eroihin sääntelypolitiikassa. EU:n ja Yhdysvaltain maatalouskauppasuhteiden keskeisten piirteiden ja tekijöiden ymmärtäminen on ehto sille, että jyrkästi eri kannalla olevat osapuolet pystyisivät yhteistyöhön neuvottelujen alettua toden teolla.

EU:n ja Yhdysvaltain väliset maatalouskauppasuhteet

Yhdysvallat ja EU tarjoavat toisilleen suuret ja merkittävät maataloustuotteiden vientimarkkinat. Tässä luvussa tarkastellaan EU:n ja Yhdysvaltojen välisiä maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden kauppavirtoja. Tarkastelu perustuu EUROSTATin (2013) tilastoihin ja harmonisoituun HS-järjestelmään (Harmonized Commodity Description and Coding System), joka sisältää noin 10 000 tavaranimikettä, jotka on puolestaan jaettu 99 eri ryhmään. Ryhmät 1-24 pitävät sisällään maataloustuotteet sekä elintarvikkeet ja juomat.

EU:n maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden Yhdysvaltain viennin kokonaisarvo oli 15 miljardia euroa vuonna 2012. EU:n vienti koostuu valtaosin pitkälle jalostetuista elintarvikkeista. Yli puolet EU:n Yhdysvaltoihin menevästä elintarvikeviennistä on erilaisia juomia kuten oluita, viinejä ja väkeviä alkoholijuomia. Juomien lisäksi tärkeitä vientituotteita ovat kahvi, tee, mausteet, kaakao, maitojalosteet, kasvi- ja eläinrasvajalosteet sekä pidemmälle jalostetut viljatuotteet. EU:n kokonaisviennistä Yhdysvaltoihin maatalous- ja elintarvikekaupan osuus on noin 5 %

Suurimmat vientimaat Ranska, Saksa, Italia ja Hollanti kattavat osuudellaan noin 60 % EU:sta Yhdysvaltoihin tapahtuvasta elintarvikeviennistä. Suurimpia elintarvikkeiden viejiä ovat vahvat viinintuottajamaat kuten Ranska ja Italia. Ranskan viennistä kolme neljäsosaa koostuu juomista, joista tärkein on viini. Viinin lisäksi Ranskasta Yhdysvaltoihin viedään väkeviä alkoholijuomia sekä juustoja. Italiasta Yhdysvaltoihin viedään viiniä, oliiviöljyä, juustoja sekä jonkin verran viljasta tehtyjä jalosteita, pääosin pastaa. Viinimaiden lisäksi suuria eurooppalaisia elintarvikeviejiä ovat Saksa ja Hollanti. Saksan tärkeimpiä vientituotteita Yhdysvaltoihin ovat olut, viini ja väkevät alkoholijuomat,

kahvi, tee sekä mausteet. Hollannin tärkeimpiä vientituotteita ovat olut, kaakao sekä elävät kasvit kuten kukkasipulit ja leikkokukat. Lisäksi Hollannin elävien hevosten viennin arvo on merkittävä.

Suomen osuus koko EU:n maatalous- ja elintarvikeliikenteestä Yhdysvaltoihin on vain 0,3 % (38 milj. euroa). Viennin arvosta 56 % on juustoja (21 milj. euroa). Juustojen lisäksi Suomesta viedään Yhdysvaltoihin sianlihaa lähes 3 miljoonan arvosta, väkeviä alkoholijuomia (votkaa) 8 miljoonan euron ja erilaisia viljasta valmistettuja tuotteita hieman yli miljoonan euron arvosta. Eniten viety juustobrändi on Finlandia, jonka lisäksi viedään muita kovia juustoja sekä pienessä määrin Goudaa ja sulatejuustoja. Viljasta Yhdysvaltojen markkinoille valmistettuja vientituotteita ovat pääasiassa mallasuute, näkkileipä sekä korput.

Yhdysvalloista EU:hun tuodut elintarvikkeet jakautuvat selvästi useammalle tuoteryhmälle ja pitävät sisällään myös jalostamattomia tuotteita. Tuonti koostuu syötävistä hedelmistä ja pähkinöistä (19 %), öljyn siemenistä (15 %), juomista (14 %) sekä kaloista ja äyriäisistä (9 %). Suurimpia maatalous- ja elintarviketuotteita ovat EU:ssa Saksa, Iso-Britannia, Espanja ja Hollanti. Saksan pääasialliset tuontituotteet Yhdysvalloista ovat väkevät alkoholijuomat, erilaiset pähkinät, soijapavut ja vähäisessä määrin muiden kasvien siemenet, syötävät hedelmät sekä kala. Iso-Britannian tuontituotteisiin kuuluvat viinit ja väkevät alkoholijuomat sekä syötävät hedelmät, kasvikset ja pähkinät. Näiden lisäksi Iso-Britanniaan tuodaan myös valmiita elintarvikkeita ja elintarviketeollisuuden jätetuotteita, joita käytetään muun muassa eläinten rehuna. Yhdysvalloista Iso-Britanniaan tuotavien elävien hevosten arvo on myös merkittävä. Espanjan tärkeimpiä tuontituotteita ovat pähkinät ja syötävät siemenet, kiinteät kasviöljyt, vehnä sekä soijapavut. Hollantiin tuodaan Yhdysvalloista soijapapuja, öljykasvien siemeniä, pähkinöitä ja jonkin verran väkeviä alkoholijuomia. Näiden lisäksi Hollantiin tuodaan Yhdysvalloista valmiita elintarvikkeita, elintarviketeollisuuden jätteitä eläinten rehuksi sekä naudanlihaa.

Suomeen tuotiin Yhdysvalloista maataloustuotteita ja elintarvikkeita vuonna 2012 yhteensä 42 miljoonan euron arvosta. Yhdysvalloista tuoduista elintarvikkeista yli puolet oli erilaisia juomia ja nesteitä. Valtaosa tämän hyödykeryhmän tuontiarvosta oli kuitenkin determinoimatonta etyyli-alkoholia, jota on käytetty biopolttoaineiden valmistukseen. Varsinaisia juomia kuten valkoviinejä ja viskejä oli vain murto-osa. Neljännes vuonna 2012 Yhdysvalloista Suomeen tuoduista elintarvikkeista oli syötäviä hedelmiä tai pähkinöitä. Eniten Yhdysvalloista tuodaan manteleita ja kuivattuja hedelmiä, kuten luumuja. Lisäksi Yhdysvalloista tuodaan jonkin verran saksanpähkinöitä sekä tuoreita sitruhedelmiä ja omenia.

Maataloustuotteille ja elintarvikkeille asetettu tullitaso on EU:ssa 13,8 prosenttia tuotteen arvosta. Noin 32 prosenttiin EU:n maataloustulliluokista sovelletaan nollatullia, minkä lisäksi kymmenellä prosentilla on korkeintaan viiden prosentin tulli. EU:n maataloustulliluokista siis noin 42 prosentilla on korkeintaan viiden prosentin tulli. Tullitariffikiintiöt vaikuttavat 11,3 prosenttiin EU:n maataloustulliluokista, ja 23,9 prosentille on voimassa erityisiä suojalausekkeita (Grueff ja Tangermann 2013).

Maataloustuotteille ja elintarvikkeille asetettu tullitaso on Yhdysvalloissa EU:ta matalampi, keskimäärin vain 4,9 prosenttia tuotteen arvosta. Lähes 33 prosenttia Yhdysvaltain tulliluokista ovat tullittomia, joiden lisäksi 43 prosentilla tullin määrä vaihtelee 0–5 prosentin välillä. Toisin sanoen 76 prosentilla Yhdysvaltain maataloustulliluokista tulli on korkeintaan 5 prosenttia (Grueff ja Tangermann 2013).

Maatalouskauppapolitiikka EU:ssa ja Yhdysvalloissa

EU:n ja Yhdysvaltain lähestymistavoissa kaupan vapauttamisneuvotteluihin on joitakin yhteisiä piirteitä, mutta samalla myös merkittäviä eroja. Monenkeskisissä kauppaneuvotteluissa sekä EU että Yhdysvallat ovat pyrkineet yleensä solmimaan sellaisia sopimuksia, jotka eivät edellyttäisi perusteellisia ja välittömiä rakenteellisia muutoksia niiden omiin maatalouden tukijärjestelmiin. Molemmat tahot ovat sitoutuneet esim. WTO:n Dohan neuvottelukierroksella ”kotimaisen tuen huomattavan vähentämisen” tavoitteeseen, mutta neuvotteluissa on käynyt kuitenkin selvästi ilmi, että molemmat osapuolet pyrkivät aikaansaamaan sopimuksen, joka ei velvoita niitä puuttumaan kotimaisiin tukiohjelmiin.

Osapuolet ovat ottaneet kuitenkin hyvin erilaiset lähestymistavat nykyisiä vapaakauppasopimuksia koskeviin neuvotteluihin. Vaikka EU on maataloustuotteiden johtava vientitaho, se on yleensä kauppaneuvotteluja käydessään pyrkinyt ensisijaisesti suojamaan omia markkinoita. Yhdysvallat on sitä vastoin käynyt kauppaneuvotteluja selvästi vientikeskeisemmästä näkökulmasta, vaikka se on merkittävä maataloustuotteiden tuontimaa.

EU:n ja Yhdysvaltain eriävät kannat ovat käyneet erittäin ilmeisiksi maataloustuotteiden markkinoille pääsyä koskevissa neuvotteluissa. Yhdysvallat on ottanut omista poliittisesti arkaluontoisista maitotuote- ja sokeriohjelmistaan huolimatta erittäin kunnianhimoisen ja varsin ehdottoman kannan markkinoille pääsyasiassa. EU on sen sijaan keskittynyt pitkälti vain rajoittamaan uutta pääsyä sen omille markkinoille, vaikka unioni on maailman suurin maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden vientitaho.

EU on muun muassa vaatinut painokkaasti niin sanottua herkkien tuotteiden käytäntöä, jolloin tiettyjen maataloustuotteiden tulleja ei tarvitsisi alentaa merkittävästi. Vaikka tämä lähestymistapa on näennäisesti ristiriidassa EU:n merkittävän maatalousviejääseman kanssa, on syytä pitää mielessä, että suuri osa EU:n maatalous- ja elintarviketiennistä koostuu viineistä ja muista juomista, jalosteista ja muista tuotteista, jotka eivät ole suoraan sidoksissa perusmaatalouteen ja maatilojen tuloihin.

EU ja Yhdysvallat ovat omaksuneet vapaakauppaneuvotteluissa myös hyvin erilaiset kannat maatalouden kotimaisten tukien asemaan. Vapaakauppasopimuksethan eivät sinänsä puutu maatalouden kotimaiseen tukeen, joten Yhdysvalloilla ei ole ollut neuvotteluissa ”taakkanaan” tarvetta suojella kotimaisia tukiohjelmiä, vaan se on voinut ottaa kunnianhimoisen ja laaja-alaisen lähestymistavan vapaakauppaneuvotteluihin. Maa on yleisesti ottaen ajanut strategiaa, jonka mukaan kaikki maataloustuotteet otettaisiin vapaakauppasopimukseen mukaan. Yhdysvaltain maatalouden edustajat uskovat, että laaja-alainen lähestymistapa vapaakauppa-sopimukseen sekä ainoan sitoutumisen periaate (eli sopimus allekirjoitetaan vasta, kun kaikki osiot on hyväksytty) ovat olennaisen tärkeitä piirteitä Yhdysvaltain kauppapolitiikassa ja niitä tulisi jatkaa myös EU:n kanssa solmittavassa vapaakauppasopimuksessa (Grueff ja Tangermann 2013).

EU on sen sijaan ollut huomattavasti valikoivampi maataloustuotteiden mukaan ottamisessa käydessään vapaakauppaneuvotteluita. Unioni on esimerkiksi sulkenut naudanlihan, maitotuotteet ja eräät hedelmät ja vihannekset yleisesti vapaakauppasopimustensa ulkopuolelle. Poisrajattujen tuotteiden luettelot voivat olla tätäkin pidempiä, mutta kunkin vapaakauppasopimuksen luettelon sisältöön on vaikuttanut luonnollisesti kyseisen EU:n sopimuskumppanin vientikapasiteetti.

Sääntelypolitiikan erot

Monilla EU:n ja Yhdysvaltain välisillä maatalouskauppaan liittyvillä ongelmakohdilla on pitkä historia, ja osapuolten näkökannat ovat juurtuneet syväälle. Kyseisillä kauppapolitiittisilla ristiriidoilla on ollut vaikutusta myös osapuolten keskinäisen maatalouskaupan volyyymiin ja arvoon. Valtaosa Yhdysvaltain ja Euroopan unionin välisistä maatalouteen liittyvistä kauppakiistoista on käsitellyt terveyteen liittyviä tuontirajoituksia.

Sekä Euroopan unioni että Yhdysvallat ovat sitoutuneet vuodesta 1995 Maailman kauppajärjestön WTO:n SPS-sopimukseen (Sanitary and Phytosanitary Measures), jonka mukaan ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemistoimenpiteiden tulee olla tieteeseen perustuvia ja että niitä tulee soveltaa vain siinä laajuudessa kuin elämän tai terveyden suojelemiseksi on tarpeen (WTO 2013). EU:n politiikkaa ohjaa kuitenkin myös niin sanottu ”ennalta varautumisen periaate” ja ”muiden perusteltujen tekijöiden” käsite.

EU on tehnyt ennalta varautumisen periaatteesta riskienhallinta-ajattelunsa kulmakiven, kun puhutaan terveyden ja kasvien suojelua koskevista asioista. Yhdysvalloissa tämä periaate nähdään kuitenkin usein WTO:n SPS-sopimuksen kanssa ristiriitaisena, ja sitä pidetään tekosyynä rakentaa sellaisia kaupan esteitä, jotka eivät pohjaudu tieteelliseen näyttöön (Grueff ja Tangermann 2013).

Eräs merkittävä neuvotteluosapuolten välinen kauppakiista liittyy erimielisyyksiin naudanlihan hormonien käytöstä. Kiistan ytimessä on Yhdysvalloissa yleinen tapa käyttää kasvunestäjiä naudanlihakarjan myöhäisvaiheen ruokinnassa. Menetelmä nopeuttaa kasvua ja tehostaa ruokintaa. Siitä, että käytäntö aiheuttaisi todellisia terveysriskejä kuluttajille, ei ole minkäänlaista kansainvälisesti hyväksyttyä osoitusta (EFSA 2007, Johnson ja Hanrahan 2010). Toisaalta EU voi perustellusti väittää,

että kasvunedistäjien käyttö ei ole välttämätöntä naudanlihan tuotannossa, joten niiden käyttö tulisi kieltää, jos terveysriskit kohoavat edes minimaalisesti.

WTO määritteli vuonna 1999 osana erimielisyyksien välitysprosessia, että EU:n naudanlihahormonien kieltö aiheuttaa Yhdysvaltain naudanlihan viennille 116 miljoonan dollarin rahalliset menetykset (WTO 1999). Tämän seurauksena Yhdysvallat toteutti WTO:n siunaaman vastatoimen ja esti Euroopasta Yhdysvaltoihin suuntautuvaa vientiä vastaavalla arvolla (Johnson ja Hanrahan 2010). Vuonna 2009 Yhdysvallat allekirjoitti EU:n kanssa väliaikaisen sopimuksen hormonilihaa koskevien WTO-riitojen ratkaisemiseksi. Väliaikainen sopimus tarjoaa tietyille kiintiöidylle määrälle yhdysvaltalaisista naudanlihaa verovapaan pääsyn EU:n markkinoille. Tämä kiintiö koskee sellaista naudanlihaa, jonka tuotannossa ei ole käytetty kasvuhormoneja lainkaan (US Government 2013).

Naudanlihan vientiä on rajoitettu myös EU:sta Yhdysvaltojen markkinoille. Yhdysvallat on kieltänyt naudanlihan tuonnin EU:n alueelta vuonna 1997. Tuontikiellon taustalla on huoli hullun lehmän taudin aiheuttamasta terveysriskistä. Tuontikieltö on edelleen voimassa, vaikka sitä voidaan pitää WTO-määritelmien mukaan kohtuuttomana ja kauppaa syrjivänä rajoituksena (EU 2013).

Toinen esimerkki transatlanttisten kauppakiistojen selvistä kaupallisista vaikutuksista on se, että yhdysvaltalainen siipikarjanliha on käytännössä suljettu Euroopan markkinoilta taudinaiheuttajien vähentämiskäsittelyjen kiellon vuoksi. Vuodesta 1997 alkaen EU:ssa siipikarjan ruohojen antimikrobinen käsittely (yhden tyyppinen taudinaiheuttajien vähentämiskäsittely) on ollut teurastamoissa kielletty (Johnson 2012). Kloorivesikäsittely lienee näistä menetelmistä tunnetuin, ja sitä käytetään Yhdysvalloissa käytännössä lähes kaikessa siipikarjalihan tuotannossa.

Vielä ajankohtaisempi kysymys on EU:n raktopamiinikieltö. Tätä kasvunedistäjää käytetään Yhdysvalloissa ja muissa suurissa lihanviejämaissa naudan- ja sianlihan tuotannon tehostamiseen. Kiista on muuttunut äskettäin erittäin vaikeaksi, sillä Yhdistyneiden kansakuntien (YK 2012) alainen Codex Alimentarius -komissio päätti vuonna 2012, että raktopamiinin käyttö on turvallista, mikä tekee siitä WTO:n määritelmän mukaan kansainvälisen standardin.

Yhdysvaltalaiset elintarvikeviejät pitävät myös biotekniikan avulla tuotetuille maataloustuotteille asetettujen tuontirajoitusten olevan yksi merkittävimmistä kaupan esteistä EU:n kanssa. EU:n kielteinen suhtautuminen muuntogeenisiin maataloustuotteisiin ja niitä sisältäviin elintarvikkeisiin vaikeuttaa Yhdysvaltain maatalouden vientiä ja on jo joissain tapauksissa estänytkin sitä. Erimielisyyksien taustalla ovat Yhdysvaltojen ja EU:n korostuneet erilaiset näkemykset muuntogeenisistä tuotteista ja niiden mahdollisista terveys- ja ympäristövaikutuksista.

Yhdysvallat on hyvin huolissaan myös EU:n maantieteellisten alkuperämerkintöjen suojajärjestelmästä ja väittää, että sillä on kielteinen vaikutus yhdysvaltalaisien, yleisnimiä käyttävien tuotteiden tavaramerkkisuojaan ja markkinoille pääsyyn. EU tarjoaa laajemman kansainvälisen alkuperämerkintöjen suojan kuin Yhdysvallat ja eräät muut maat. Ydinkysymys asiassa on se, tulisiko tällaisten nimitysten oikeudellinen suoja myöntää vain niiden alkuperäisille tuottajille, vai tulisiko niitä käsitellä yleisiminä ja sallia ne kaikkien käyttöön.

Johtopäätökset

Euroopan unionin ja Yhdysvaltain välisen kauppaa ja investointeja koskevan kattavan kumppanuussopimuksen neuvottelut tarjoavat osapuolille mahdollisuuden muuttaa osapuolten välisen maatalouskaupan dynamiikkaa ensimmäistä kertaa vuosikymmeniin. On selvää, että tulleista luopuminen ja markkinoille pääsyn helpottaminen toisivat monia etuja alan yrityksille. Myös standardien ja sääntelyn yhdenmukaistaminen hyödyttäisivät yrityksiä Atlantin molemmin puolin. Määräysten yhteensovittaminen on siten tärkeässä roolissa vapaakauppasopimuksesta keskusteltaessa. Sopimuksen tulisi hyödyttää sekä eurooppalaisia että yhdysvaltalaisia yrityksiä.

EU:n maatalousala on kauppaneuvotteluiden suhteen kuitenkin puolustuskannalla, koska maatalous nähdään mahdollisena vapaakauppaneuvotteluiden häviäjänä. Yhdysvaltain maataloutta pidetään yleisesti hyvin kilpailukykyisenä, ja se on myös monessa suhteessa EU:n maataloutta tehokkaampi. EU:lle on siten tärkeä päästä sopimukseen niin sanotuista herkistä maataloustuotteista, jotka voidaan jättää vapaakauppasopimuksen ulkopuolelle. EU-maatalouden kannalta keskeinen kysymys on myös maantieteellisten alkuperämerkintöjen suoja.

Yhdysvaltain maataloussektori on puolestaan ilmaissut huolenaiheita liittyen vapaasopimuksen kattavuuteen: vapaakauppasopimuksen pitäisi heidän mukaansa kattaa maatalous kokonaisuvaltaisesti. Tällä yhdysvaltalaiset tarkoittavat paitsi maatalouden sisällyttämistä omana sektorinaan, myös kaikkien maataloustuotteiden mukaan ottamista sopimuksen piiriin.

Kysymykset, jotka liittyvät terveys- ja kasvinsuojelutoimiin ja niiden kauppavaikutuksiin, ovat luultavasti vapaakauppasopimuksen maataloutta koskevien neuvotteluiden vaikein osa. Yhdysvaltain elintarvikesektorin ilmaiset neuvottelutavoitteet sisältävät pyrkimyksen sellaisten SPS-sopimuksen vastaisiksi katsottujen tuontiesteiden poistamiseen, jotka EU on asettanut ilman tieteellistä perustelua. EU:n politiikkaa ohjaa kuitenkin tieteellisen näytön lisäksi ”ennalta varautumisen periaate”, josta on tullut yksi EU:n riskienhallinta-ajattelun kulmakiviä.

Kirjallisuus

Akhtar, S. & Jones, V. 2013. Proposed Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP): In Brief. Congressional Research Service Report for Congress, R 43158, July 2013. Saatavilla internetissä <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R43158.pdf>.

EFSA 2007. Opinion of the Scientific Panel on contaminants in the food chain (CONTAM) related to hormone residues in bovine meat and meat products. European Food Safety Authority Journal 2007:7. Saatavilla internetissä <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/510.htm>.

EU 2013. Market access database 2013. Tariffs. European Commission. Saatavilla internetissä <http://madb.europa.eu/madb/indexPubli.htm>

European Commission 2013. Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) — The biggest trade deal in the world. Saatavilla internetissä <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/>

Eurostat 2013. International trade statistics. Saatavilla internetissä http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/international_trade/introduction.

Fulponi, L., Shearer, M., & Almeida J. 2011. Regional Trade Agreements - Treatment of Agriculture, *OECD Food, Agriculture and Fisheries Working Papers*, No. 44, OECD Publishing.

Grueff, J. & Tangermann, S. 2013. Achieving a successful outcome for agriculture in the EU-U.S. transatlantic trade and investment partnership agreement. International Food and Agricultural Policy Council, Discussion Paper 2013. 24 p.

Johnson, R. 2012. U.S.-EU Poultry Dispute on the Use of Pathogen Reduction Treatments (PRTs). Congressional Research Service Report for Congress, R 40199, November 2012. Saatavilla internetissä <https://www.fas.org/sgp/crs/misc/R40199.pdf>.

Johnson, R. & Hanrahan, C. 2010. The U.S.-EU Beef Hormone Dispute. Congressional Research Service Report for Congress, R 40449, July 2010. Saatavilla internetissä <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R40449.pdf>.

Tiilikainen, T. 2013. Maailmantalouden tukipylyvät horjuvat. Ulkopoliittikka 3/2013. Saatavilla internetissä http://www.ulkopoliittikka.fi/artikkeli/1163/maailmantalouden_tukipylyvat_horjuvat/.

US Government. 2013 Report on Sanitary and Phytosanitary (SPS) Barriers to Trade. Saatavilla internetissä <http://www.ustr.gov/sites/default/files/2013%20SPS.pdf>.

YK 2012. UN food safety body sets limits on veterinary growth promoting drug. News article, July 6, 2012. Saatavilla internetissä <http://www.fao.org/news/story/en/item/150953/icode/>.

WTO 1999. European Communities — Measures Concerning Meat and Meat Products (Hormones). Recourse to arbitration by the European Communities under article 22.6 of the DSU. Dispute Settlement: dispute DS26. WT/DS26/ARB, 12 July 1999.

WTO 2013. The WTO Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures (SPS Agreement). Saatavilla internetissä http://www.wto.org/english/tratop_e/sps_e/spsagr_e.htm.